

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

Posudek bakalářské práce

Svatyně jako součást expozice zoologické zahrady: případ Zoo Praha

Autorka: Táňa Válková

Vedoucí: doc. Radek Chlup, Ph.D.

Oponent: Mgr. Martin Pehal, Ph.D.

Práce Táni Válkové je podle mě příkladem toho, jak by měly bakalářské práce vypadat. Podrobněji se k jednotlivým aspektům vyjádřím níže, nicméně jsem chtěl hned na úvod zdůraznit, že studii považuji za originální a myšlenkově velice podnětnou.

1) Struktura argumentace

Body: 8/8

Autorka ve své práci nastoluje několik religionisticky velice relevantních otázek, které formuluje zejména v kapitole *Pohled na zoo jako kulturní instituce*: „Objevují se zde [v zoo] projevy základních kategorií, skrze které se lidé [...] orientují ve světě a konají [...]: formulace „přírody“, „zvířete“, „člověka“, jinakosti a identity.“ (s. 19) Existenci zoologické zahrady proto představuje v širším kontextu vznikání, udržování a neustálé redefinice těchto kulturních kategorií: „Tak jako výstavy v muzeích, i komponování expozice v zoologické zahradě představuje z principu konstrukci, která metonymicky či synekdochicky, skrze vytržené kousky a zástupce, představuje něco daleko většího, širšího a méně jednoznačného.“ (s. 28) V tomto smyslu se tedy autorka věnuje fenoménům, které se v rámci jiných kontextů religionistického bádání zkoumají v rámci analýzy mýtů anebo rituálů. Chtěl bych navíc vypíchnout, že do celého tohoto „mimetického kulturního procesu“ autorka sebereflexivně zahrnuje i akademickou analýzu.

Práce je pečlivě vystavěná. Autorka nejprve zdůvodní zvolenou terminologii a popíše metodu výzkumu. Následně přejde k obecné analýze kulturní funkce zoo jako mimetického prostoru, v jejímž rámci nastíní základní teoretické linie. Ve světle tohoto výkladu následně představí konkrétní svatyně v pražské zoo včetně pokusu o rámcovou charakteristiku reakcí návštěvníků.

Autorka se velice důsledně drží ústřední argumentační a badatelské linie, přičemž v poznámkovém aparátu funkčně odkazuje na související témata a relevantní literaturu, aniž by ovšem zároveň rozměňovala hlavní text. Z jejího výkladu je jasné, že si uvědomuje přesah a možné další implikace diskutovaných témat, jež by mohla mimo rámec daný bakalářskou prací dále rozpracovat.

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

2) Formální úroveň

Body: 8/8

Formální úprava práce je na velice dobré úrovni. Odkazy dodržují jednotný styl, stejně jako bibliografie. V práci se téměř nevyskytují chyby ani překlepy.

3) Práce s prameny

Body: 8/8

Autorka prokázala velice dobrou obeznámenost s relevantními vědeckými sekundárními prameny, ať už v podobě řad klíčových periodik anebo konkrétních monografií. Tyto zdroje jsou jako celek velice mezioborové (kulturní antropologie, teorie umění, sociologie, muzeologie, literární teorie, ale i práce popisující realie konkrétních náboženských okruhů – v tomto případě buddhismu a hinduismu), takže práce s nimi vyžaduje alespoň základní orientaci v široké škále badatelských prostředí, přístupů a metod.

Autorka zcela vhodně využívala i výstupy z médií a informace z webových stránek relevantních institucí (kromě samotných zoo i např. vládních úřadů).

Vzhledem k charakteru zvoleného tématu patří mezi primární prameny i data získaná z terénního výzkumu. Autorka sama v opakovaně přiznává, že její participace proběhla formou pozorování a že neprovedla rozhovory se všemi případnými aktéry, kteří byli nějakým způsobem angažováni v přípravě a následně stavbě zkoumaných svatyní, ani s návštěvníky, jejichž reakce následně pozorovala: „[p]odobně i o svatyních v pražské zoologické zahradě bychom se možná skrze další rozhovory mohli dozvědět ještě další zajímavé věci o tom, co pro různé lidi znamenají a jak pro ně fungují.“ (s. 19). V případě návštěvníků je problematické, že pouhým pozorováním bez přímé interakce autorka dodatečně bez zpětné reakce kategorizuje návštěvnické reakce. Ačkoliv to nepovažuji za nelegitimní postup, dokážu si představit, že může v některých případech velice jednoduše dojít k významnému zkreslení. Na druhou stranu její kategorizace reakcí je vlastně intuitivní, na konkrétních návštěvnických reakcích nestaví žádné zásadní závěry a více rozhovorů a jejich zpracování by také práci neúnosně rozšířilo. V tomto smyslu tedy autorka našla správnou míru vyváženosti mezi rozsahem a badatelskou důsledností.

4) Vlastní přínos

Body: 8/8

Zejména je potřeba ocenit, že v tomto zdánlivě marginálním aspektu „scénické výzdoby“ pražské zoo autorka odhalila velice vhodnou zkratku, skrze níž je možné konceptualizovat velice teoreticky sofistikované a religionisticky relevantní otázky. Autorka přitom předvedla, že si je těchto přesahů, a tedy i možností pro další zkoumání, vědoma a vhodně nastínila i cesty, kterými by se ubírala.

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

Jak jsem psal výše, autorka by jistě mohla některé části zvoleného tématu ještě zásadněji rozpracovat, což sama v závěru práce i poznamenává. Velice zajímavé by mi například přišlo zahrnout i perspektivu lidí, kteří jsou zodpovědní za „rituální“ provoz v hinduistické svatyni (tedy zaměstnanců zoo?). Ačkoliv to autorka nijak nerozvádí, je zjevné, že nějaký typ rituální dynamiky je s touto stavbou spojený (mění se kresby na podlaze chrámu, lingam je porůznu zdoben, slaví se určité hinduistické svátky atd.). Návštěvníci navíc provozují i „turistické zvyky“, které mají přinášet štěstí“ (s. 37) – házejí mince a soch se dotýkají. Zdá se, že tato praxe vedla k dodatečnému zákazu takového jednání na oficiálních informačních materiálech vystavených vedle svatyní. Zákaz je přitom zdůvodněn jejich „posvátností“. Samotná zoo organizuje veřejnou slavnost (lampionový průvod) u příležitosti hinduistického svátku Divalí a někteří (zahraniční) návštěvníci se ke stavbám jako k sakrálním objektům chovají. Je zde tedy patrná určitá (para-)náboženská dynamika, což autorka sama reflektuje. Už se ovšem nevěnuje podrobnější analýze ve vztahu k otázkám, které formulovala v předchozích částech práce tak, aby vykreslila plastičtější obraz této kulturní dynamiky. S tímto výzkumem, který jednoznačně přesahuje prostor práce bakalářské, by autorka mohla pokračovat v budoucnosti.

5) Obecný přesah práce

Body: 8/8

Jak jsem zmiňoval výše, práce má silný mezioborový přesah. Nejen metodologicky, ale i skrze svou obsahovou originalitu může být velice zajímavou případovou studií pro celou škálu společenských a humanitních oborů. Práce navíc otevírá skutečně mnoho témat a vybízí čtenáře k úvahám. Jen tak mimochodem by mě například zajímalo, jak by vedení zoo reagovalo na podnět vystavět u výběhu českých domácích zvířat, kde si děti mohou zvířata hladit a krmit je, malou repliku kostelíka se zobrazením „beránka božího“/krucifixem. Celou expozici by doplnily výklady o tradičním českém venkově (s Ladovými ilustracemi) a významu domácích zvířat pro křesťanství, resp. náboženské zvířecí symboliky podobně, jako je tomu v případě „indické expozice“ a „indonéského pavilonu“. Cílovou skupinou by mohli být právě zahraniční návštěvníci, kteří by se tak mohli „poučit“ o českém folkloru a „kulturním“ kontextu domácích zvířat, jež jsou jim představena.

Případně by bylo možné navrhnout (facilitovat) spolupráci se zástupci hinduistické a buddhistické komunity v Praze podobně, jako autorka zmiňovala u případů jiných světových zoo, a nabídnout jim možnost nějakým způsobem do prostoru zoo (rituálně) vstoupit. Návštěva pražské zoo dalajlámou a zasvěcení Buddhova chrámu by jistě mohl být velice atraktivním (a politickým) PR tahem a kolegyni Válkové by poskytnul mnoho dalšího výzkumného materiálu.

Ústav filosofie a religionistiky FF UK

Celkové hodnocení

Body: 40/40

Na základě výše popsaných důvodů práci hodnotím známkou výborně.

V Klínči u Prahy dne 25. srpna 2019

Martin Pehal